

Василь Кулик – романтик і патріот

СЕРЕД ряду талантів, які свого часу не отримали гідного розвитку і пошанування, можна впевнено назвати нашого земляка, поета, перекладача **Василя Степановича Кулика (псевд. Булик Василь; народився 1830 року на хуторі біля с. Ковалівка тепер Полтавського району, помер там же 1870-го). Твори його друкувались у журналі «Основа». До наших днів про Василя Кулика дійшло обмаль інформації.**

З КОЗАКІВ походив батько поета, мав невеликі маєтності. Навчався Василь у Полтавській гімназії. Цікаво, що книга відомого полтавського краєзнавця Валерія Волоскова «Найзнаменитіша в Україні» містить добірку матеріалів про Полтавську гімназію – школу №3 за понад двохсотлітню її історію-існування. Вміщені на сторінках книги біографічні дані понад 150 учнів і вчителів, поміж них є й ім'я Василя Кулика. Майбутньому поетові навчання спочатку давалося добре, хоча й полюбляв пустувати, як і всі діти, а в старших класах захопився читанням і вчився менш старанно. Потім вступив до Харківського університету, який через сімейні обставини закінчити не вдалося. Василь складає іспит на провізора, спочатку працював у Валках на Харківщині, згодом провізором та аптекарем у Сімферополі. Під впливом «громадівських» закликів вивчати життя народу кілька років мандрував Україною (степами Півдня, Кримом). Все це позначилося на його поетичній творчості – з'являються вірші про народне життя (здебільшого описи-роздуми, «сповідальні» монологи), романтичні балади, романси, байки.

На початку 60-х років XIX століття Василь повертається додому, на батьківський хутір. Веде господарство, служить фельдшером, а згодом помічником аптекаря при Полтавській лікарні. У квітні 1861 року одружився з Марусею Ісенківною, викупленою дівчиною-кріпачкою, і щасливо жив із нею у селі Нижні Млини.

У 1861–1862 роках перебував у лавах полтавської «Громади» разом із Олександром Кониським, Єлизаветою Милорадович, Олександром Строніним, Віктором Лободою, Дмитром Пильчиковим. Приблизно з літа 1861-го стали регулярно відбуватися щотижневі збори товариства, переважно у В.В.Лободи, інколи – у Є.І.Милорадович. На початку 1861 року було зроблено спробу оформити полтавську «Громаду» організаційно. У травні 1861 року Василь Кулик брав участь у висаджуванні дуба в пам'ять про Т.Г.Шевченка в Полтаві (Павленки, сад Гусона). Займався громадсько-культурною діяльністю, був поширювачем української книги, в тому числі й творів Т.Г.Шевченка. Несподівана смерть дружини підірвала здоров'я Василя Кулика, і він помер від сухот наприкінці 1870 року.

Варто зазначити, що внуком поета був Петро Митропан (1891 – 1988), сербський мовознавець, літературознавець, учений і перекладач. Серед його українознавчих праць "Щоденник" Т.Г. Шевченка" (1939), "Шевченко і югослави" (1964; скорочений варіант під назвою "Волелюбні мотиви" вміщено в газеті "Літературна Україна", 1964, 27 травня), "Спогад про діда" (1965), "Блиск і звук "Ломикаменя" (про Лесю Українку)", "Українсько-сербські літературні зв'язки"

(обидві – 1971). Петро Митропан також упорядкував збірник творів Т.Г.Шевченка "Кобзар" (1969, перевидання 1980), написав примітки і критично-біографічні статті "Тарас Шевченко" до цього видання.

У 1861 – 1862 роках Василь Кулик надрукував у журналі «Основа» твори, що ввібрали в себе соціальні й національні мотиви, які підтвердили його «Шевченкову манеру письма» (Ю.Бойко). Зокрема в написаній із нагоди скасування кріпацтва «Думці» шевченківським є сам жанр, образ України, вишневих садків, такий контрастний до згорьованого становища її корінного населення. Проте при цій спадкоємності зберігаються власні патріотичні емоції («Вернися, велика Руїно, / Нехай ще раз поспробує щастя Україна!»), а також тільки йому притаманні стильові інтонації. З традиціями у поета збігаються власні образні прийоми. У вірші «Столітній запорожець» довершена форма (чумак, який доживає свого віку, просить поспитати в Дніпра: чому вмирає мова й слава України?) актуалізується заклик до тих, хто відрікся рідного краю: «Чи то ж одцурались Од неї сини, Чи то ж насміялись Над нею вони?». Національну свідомість автора продемонстрував і вірш «Україна до синів». Василю Кулику належить нарис «Дещо з Полтави» (1861). Починаючи з 1868 року, його вірші друкуються в газеті «Правда», яка видавалася у Львові, та інших галицьких часописах.

Вірші В. Кулика втілювали мотиви життя природи («Веснянки») й людського серця (пісенний монолог у розмірі думки «В мене серце до любови»). Лірична балада «Загублені душі» про зруйноване «воріженьками» кохання стала народною піснею. У вірші «Весна на хуторі» показано спочатку буяння української природи, описово-медитативний перебіг думок, спокою яких не повинно нічого порушити: «Між вербами синесенька пливе Ворскла-річка», і на тлі цієї первозданної краси кількома рядками вривається розпач, адже зображено тяжкість хліборобської долі: «Ой, коли б до тебе в хату, / Мій добрий сусідо, / Не ходила біда люта, / Та не гнула діда». У вірші «На смерть Шевченка» Василь Кулик пише: «Тее жито, що посіяв, / Зійде, жати будем. / Розбудив єси нас, батьку... / Тебе не розбудим!». Вражає трагізмом та приреченістю монолог збіднілого селянина в поезії «Нетяга», здається, що поет на собі відчув важке ярмо косарів, які ходили й винаймались по людях, аби заробити хліба на прожиття: «Гей, браття-нетяги, удармо в коси – / За нами – панями – ніхто не голосе!». Василю Куликові належить вільний переклад Бернсового «Джон Ячмінне Зерно» під назвою «Іван Ячмін». 1894 року у Львові вийшла по смертній збірці «Писання Василя Кулика», куди разом із раніше опублікованими текстами ввійшли нові («Столітній запорожець», «Закоханий косар», «Весела удова»).

Творча спадщина Василя Кулика невелика за обсягом, коротким було і його життя, не став на постамент слави його поетичний талант, та попри все вірші нашого земляка просякнуті ніжними ліричними чуттями, глибоким смутком над тяжкою долею простого народу, Вітчизни.

Юлія НОВОСЕЛЕЦЬКА,
бібліограф обласної бібліотеки
для юнацтва імені Олеса Гончара.